

پیش‌بینی کیفیت رابطه زناشویی بر اساس ابعاد هوش هیجانی

در زنان و مردان متأهل و همسرانشان

رحمت‌الله محمدی^۲

زهرا شفیعی^۱

پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۱۰/۱۳

دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۸/۲۰

چکیده

هدف این پژوهش پیش‌بینی کیفیت رابطه زناشویی بر اساس ابعاد هوش هیجانی در زنان و مردان متأهل و همسرانشان بود. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. در این پژوهش ۱۱۲ زوج (۲۲۴ نفر) با شرایط ورود حداقل یک سال و حداکثر ۲۰ سال زندگی مشترک، که در بهار سال ۱۳۹۵ به فرهنگسرای خانواده شهر اصفهان مراجعه کرده بودند به شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند و پرسشنامه کیفیت ابعاد رابطه (فلیچر، سیمپسون و توماس، ۲۰۰۰) و پرسشنامه هوش هیجانی (بار - آن، ۱۹۹۷) را پاسخ دادند. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS21 و با استفاده از تحلیل رگرسیون چندگانه (گام به گام) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که مؤلفه‌های خودآگاهی هیجانی و شادمانی از متغیر هوش هیجانی در مردان و مؤلفه‌های شادمانی در زنان می‌تواند کیفیت رابطه زناشویی را بین آنها پیش‌بینی کند. هم‌چنین مؤلفه خودآگاهی هیجانی در زنان می‌تواند کیفیت رابطه زناشویی مردان را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی و مؤلفه شادمانی در مردان می‌تواند به‌طور معنی‌داری کیفیت رابطه زناشویی زنان را پیش‌بینی کند ($p=0/001$). در نتیجه هوش هیجانی و برخی از ابعاد آن در ارتقای کیفیت رابطه زناشویی تأثیرگذار است و از نتایج این پژوهش می‌توان در بهبود کیفیت رابطه زناشویی در زوجین بهره برد.

کلیدواژه‌ها: هوش هیجانی، کیفیت رابطه زناشویی، زوجین.

۱ - نویسنده مسئول: دانش آموخته کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
z.shafiee2011@yahoo.com

۲ - استادیار گروه مشاوره، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

مقدمه

خانواده اصلی‌ترین نهاد هر جامعه و کانون حفظ سلامت و بهداشت روانی افراد است (زنگنه مطلق، بنی جمالی، احدی و حاتمی، ۱۳۹۶). ارزش کارکردی نهاد اجتماعی خانواده در هر نظام اجتماعی قابل توجه است. یکی از موضوعات پر اهمیت در این نهاد، کیفیت روابط بین زن و شوهر است (آذرنیک و آقایی، ۱۳۹۴). کیفیت رابطه زناشویی^۱ از جنبه‌های مهم زندگی خانوادگی به‌شمار می‌رود که در سلامت و بهزیستی روانشناختی افراد نقش کلیدی دارد (آلندورف^۲، ۲۰۱۲). مطابق با نظر پژوهشگران کیفیت رابطه زناشویی به احساسات کلی زوجین از شادمانی و رضایت آنها از زندگی مشترک (لارنس، باری، لانگر و بروک^۳، ۲۰۰۹)، نگرش ذهنی فرد به رابطه زناشویی (کاستر^۴، ۲۰۰۹) و ادراک همسران از میزان شادمانی آنها در ازدواج (برادباری، فینچام، بیچ^۵، ۲۰۰۰) قلمداد می‌شود (به نقل از نیلفروشان، احمدی، فاتحی زاده، عابدی و قاسمی، ۱۳۹۳). در این راستا، کیفیت رابطه زناشویی مفهومی چند بعدی است که شامل جنبه‌های مختلف ارتباط زوجین، مانند رضایت، شادمانی، انسجام و تعهد می‌شود (یوسفی، بشلیده، عیسی‌نژاد، اعتمادی و شیربیگی، ۱۳۸۹) و می‌تواند در ثبات زندگی زناشویی (الیس^۶، ۲۰۰۴)، سازگاری مطلوب، رابطه رضایت‌بخش و سطح بالایی از رضایت زناشویی نقش داشته باشد (تبریزی، ۲۰۰۶؛ به نقل از هوشیاری، ناظری، زهراکار و پورمالک، ۲۰۱۵).

ادینز^۷ (۲۰۱۱) متغیرهایی همچون انطباق‌پذیری، انعطاف‌پذیری، تحمل و بردباری، ارتباطات، تحسین و احترام، همراهی، توانایی مقابله با بحرانها، تنش، مسئولیت‌پذیری و همدلی را لازمه ازدواج موفق می‌داند که به‌طور کلی نقش ارتباطات مثبت و تنظیم عاطفی برای زندگی رضایت‌بخش را مورد تأکید قرار می‌دهد (شهید و کاظمی، ۲۰۱۶). از سوی دیگر در جوامع امروزی وجود فشارها و دشواریها در زندگی و اختلافات و چالشهای هیجانی در زندگی زناشویی می‌تواند کیفیت رابطه زناشویی را در زوجین دستخوش تغییر سازد. بنابراین با کاهش کیفیت رابطه زناشویی، احتمال طلاق افزایش می‌یابد و بر کیفیت کلی زندگی و بهزیستی ذهنی^۸ افراد تأثیراتی

-
- 1 - Marital Quality
 - 2 - Allendorf
 - 3 - Lawrence, Barry, Langer & Brock
 - 4 - Custer
 - 5 - Bradbury, Fincham & Beach
 - 6 - Ellis
 - 7 - Eddins
 - 8 - Subjective well. being

منفی بر جای می‌گذارد (نیلفروشان و همکاران، ۱۳۹۳).

تحقیقات نشان داده است از جمله مؤلفه‌های غیر شناختی که به فرد در مقابله با فشارها و محدودیتهای محیطی (بار - ان^۱، ۲۰۰۱؛ نادی و سجادیان، ۱۳۹۰)، درک و پذیرش افکار، احساسها و عواطف همسر و در پی آن، احساس رضایتمندی بیشتر در زندگی زناشویی کمک می‌کند، هوش هیجانی^۲ است (شاته و همکاران، ۲۰۰۱). بر این اساس هوش هیجانی می‌تواند بر کیفیت رابطه زناشویی زوجین (زیدنر، کلودا، متهوس^۳، ۲۰۱۳)، رضایت زناشویی، کاهش اختلاف زناشویی و افزایش تعامل مثبت زوجین تأثیرگذار باشد (کامل عباسی، طباطبایی، آقامحمدیان شرباف و کاشکی، ۲۰۱۶). بنا بر تعریف، هوش هیجانی به توانایی فرد برای انتخاب آگاهانه احساسات، افکار و رفتار به‌منظور دستیابی به نتایج مطلوب در ارتباط با خود و دیگران اشاره دارد که می‌تواند بر زندگی فردی و بین فردی تأثیرگذار باشد (اکوماتیمی اوتودون^۴، ۲۰۱۶). به‌طور واضحتر بر اساس دیدگاه سالوی و مایر^۵ (۱۹۹۰) توانایی فرد برای سازگاری با زندگی به توانمندیهای هیجانی و عقلانی او بستگی دارد. بر این اساس هوش هیجانی می‌تواند تفکر، حل مسئله، بهزیستی روانشناختی و عملکرد اجتماعی را بهبود بخشد. هم‌چنین هوش هیجانی شامل تواناییهای احساسی است که می‌تواند به افراد در درک احساسات، به‌کار بردن احساسات و مدیریت احساسات کمک کند (سالوی و سلیتر^۶، ۱۹۹۷؛ محمدی مهر و باغ ملک، ۲۰۱۷). جملگی این مسائل می‌تواند بازتابهای مثبتی را در زندگی زناشویی برجای بگذارد.

پژوهشهای بسیاری به نقش هوش هیجانی در روابط زوجین پرداخته است؛ از جمله پژوهش "محمدی مهر و باغ ملک، ۲۰۱۷، مانجولا و همکاران، ۲۰۱۶؛ توکل، نیکبخت نصرآبادی، بهبودی مقدم، صالحی نیا و رضایی، ۲۰۱۶؛ شهید و کاظمی، ۲۰۱۶؛ نجفی زاده و میرزاجان تبریزی، ۲۰۱۴؛ لاوارکار، کالکارنی و جاگتاپ^۷، ۲۰۱۰؛ افخمی عقدا، عابدینی، ثروت، فیروزی اردکان و نیکوکاران، ۱۳۹۲؛ آقا محمد حسنی، مختاری، صیادی، ناظر و نیرومند، ۱۳۹۱" نشان داد که بین هوش هیجانی و رضایت زناشویی رابطه معنی‌داری وجود دارد. امامی قرهاجلو، میرزاییان و

1 - Bar - on
2 - Emotional Intelligence
3 - Zeidner, Kloda & Matthews
4 - Ukomatimi Otuedon
5 - Salovey & Mayer
6 - Sluyter
7 - Lavalekar, Kulkarni & Jagtap

حسن‌زاده (۲۰۱۵) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که هوش هیجانی می‌تواند برای بهبود و استحکام روابط زناشویی رضایتبخش مؤثر باشد. زیدنر و همکاران (۲۰۱۳) به این نتیجه دست یافتند که هوش هیجانی می‌تواند پیش‌بینی کننده کیفیت زندگی زناشویی در نظر گرفته شود. پژوهش سید شهیدی و روحی (۲۰۱۲) نشان داد که هوش هیجانی در سازگاری زناشویی، حل تعارض و مهارت‌های بین فردی، همدلی، خوش‌بینی، و کنترل تکانه از ابعاد هوش هیجانی می‌تواند در کیفیت زناشویی تأثیرگذار باشد. در پژوهشی پاندى و اناند (۲۰۱۰) به این نتیجه دست یافتند که هوش هیجانی زیاد با سازگاری زناشویی و سلامت و بهزیستی همسران در ارتباط است و به عبارت کلی تر، سلامت و بهزیستی فرد به هوش هیجانی همسر وابسته است. سید شهیدی و روحی (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان نقش هوش هیجانی در روابط زناشویی به این نتیجه دست یافتند که اجزای هوش هیجانی (خوش‌بینی، همدلی، خودابرازی، خودآگاهی هیجانی و کنترل تکانه) دارای اهمیت بیشتری در روابط زناشویی است. جوشی و تینگ‌یوجام (۲۰۰۹) نشان دادند که بین سازگاری زناشویی و رضایتمندی با هوش هیجانی رابطه وجود دارد.

بریکر^۱ (۲۰۰۵) در مطالعه طولی یکساله نشان داد که بین جنبه‌های مختلف رضایت زناشویی و هوش هیجانی رابطه وجود دارد. سطح هوش هیجانی مردان با حل مشکلات ارتباطی و عاطفی زوجها و توانایی بر آمدن از عهده مشکلات گذشته خانواده و هوش هیجانی زنان با سطوح پایین پرخاشگری مردان در ارتباط است. او نشان داد که در بیشتر موقعیت‌ها، سطح هوش هیجانی مردان ضمانت رضایت زناشویی زوجها بوده است (به نقل از نیلفروشان و همکاران، ۱۳۹۳). صاحب‌نظران و پژوهشگران معتقدند که هوش هیجانی می‌تواند کاربردها و تأثیرات مهمی بر فعالیتهای گوناگون آدمی نظیر رهبری و هدایت کردن دیگران، رشد حرفه‌ای، سلامت روانی، زندگی خانوادگی و زناشویی (سیاروچی، چان و کاپوتی^۲، ۲۰۰۴)، برخورد مؤثر با مشکلات بین فردی (حسنى، اندرخو، و تعدادی، ۱۳۸۷)، رضایت از زندگی و عواطف مثبت (مارتینز، رامالو و مورین^۳، ۲۰۱۰) داشته باشد.

با توجه به اینکه کیفیت رابطه زناشویی بر بهزیستی روانشناختی افراد و پایداری زندگی زناشویی تأثیر مطلوبی دارد و از سوی دیگر با توجه به ماهیت متقابل و دوسویه ازدواج بر این

1 - Bricker

2 - Chan & Caputi

3 - Martins, Ramalho & Marin

اساس، تفاوت‌های زوجین به گونه‌ای غیر مستقیم می‌تواند در تزلزل بنیاد خانواده نقش داشته باشد (آذرینیک و آقایی، ۱۳۹۴)؛ اما دارا بودن برخی ویژگیها مانند هوش هیجانی یا لااقل برخی از جنبه‌های آن ظرفیت غنی‌سازی ازدواجی همراه با سازگاری و رضایت مطلوب و با ثبات را فراهم می‌آورد (بريست و همکاران، ۲۰۰۱، به نقل از تیرگری، اصغرنژاد، بیان زاده و عابدین، ۱۳۸۵). به‌رغم پژوهش‌های بسیار در زمینه کیفیت زندگی زناشویی در کشورهای غربی (ژو، زنگ، ژنگ و فلت^۱، ۲۰۱۰) در ایران به میزان کمی به این موضوع پرداخته شده است (هوشیار و همکاران، ۲۰۱۵). این تحقیق به منظور بررسی نقش ابعاد هوش هیجانی در پیش‌بینی کیفیت رابطه زناشویی در زنان و مردان متأهل شهر اصفهان و همسرانشان انجام شده است.

روش

روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش را زوجین شهر اصفهان تشکیل می‌دادند که در بهار سال ۱۳۹۵ به فرهنگسرای خانواده شهر اصفهان مراجعه کرده بودند. شرایط ورود در این پژوهش عبارت بود از:

- داشتن حداقل یک سال و حداکثر ۲۰ سال سابقه زندگی مشترک
- نداشتن اختلالات حاد روانی - شخصیتی
- نداشتن تعارضهای حاد و بحرانی و یا در آستان طلاق بودن
- داشتن حداقل مدرک تحصیلی سیکل

که تعداد آنها ۱۵۸ زوج برآورد شد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش تصادفی ساده بود. نهایتاً بر اساس جدول کوکران ۱۱۲ زوج (۲۲۴ نفر) به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه‌های تجربه در روابط نزدیک و هوش هیجانی (بار - آن) را تکمیل کردند. در این مطالعه زوجین، داوطلبانه در پژوهش شرکت نمودند و به آنها یادآور شد که از پرسشنامه‌ها صرفاً برای تحلیل آماری در پژوهش استفاده خواهد شد. در این پژوهش به‌منظور تجزیه و تحلیل یافته‌ها و بررسی روابط چندگانه متغیرهای پژوهش از رگرسیون چندمتغیره (گام به گام) استفاده، و داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS21 تحلیل شد.

پرسشنامه هوش هیجانی بار - آن: پرسشنامه هوش هیجانی^۲ بار - آن (۱۹۹۷) با ۹۰ سؤال و ۱۵

1 - Xu, Zeng, Zheng & Flatt

2 - Emotional Intelligence Scale (EIS)

خرده مقیاس در پنج مؤلفه مهارت‌های درون فردی (خود آگاهی هیجانی^۱، جرأت‌مندی^۲، عزت نفس^۳، خودشکوفایی^۴ و استقلال^۵) مهارت‌های بین فردی (روابط بین فردی^۶، مسئولیت‌پذیری اجتماعی^۷، همدلی^۸) سازگاری (واقع‌گرایی^۹، حل مسئله^{۱۰}، انعطاف‌پذیری^{۱۱})، مدیریت تنش (تحمل فشار روانی^{۱۲}، کنترل تکانه^{۱۳}) و خلق عمومی (شادمانی^{۱۴}، خوش‌بینی^{۱۵}) را می‌سنجد. در ایران میانگین کل همسانی درونی پرسشنامه ۰/۷۶ و ضرایب الفای آن در دامنه‌ای بین ۰/۵۵ (همدلی) تا ۰/۸۳ (کنترل تکانه) با میانگین ۰/۷ گزارش شده است (بار - ان، ۱۹۹۷، به نقل از آقاپور، ۱۳۸۸). این پرسشنامه بر روی ۳۸۳۱ نفر از پنج کشور آرژانتین، آلمان، هند، نیجریه، آفریقای جنوبی و با نسبت ۴۸/۸ درصد مرد و ۵۱/۲ درصد زن مورد پایایی سنجی و روایی‌یابی قرار گرفته است. نتایج حاکی است که پرسشنامه از پایایی و روایی قابل قبول و مطلوبی برخوردار است. پاسخهای این آزمون بر روی طیف پنج درجه‌ای (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم) پاسخ داده می‌شود. پرسشنامه هوش هیجانی توسط سموعی و همکاران ترجمه و مورد اعتباریابی قرار گرفته است. لازم به ذکر است که بررسیهای سموعی و همکاران (۱۳۸۲) ۱۱۷ سؤال این پرسشنامه را به ۹۰ سؤال در نسخه ایرانی کاهش داده است. بنابراین هر سؤال، شش خرده مقیاس دارد.

پرسشنامه کیفیت ابعاد رابطه: پرسشنامه کیفیت ادراک شده از ابعاد زناشویی، که در ترجمه به اختصار کیفیت ابعاد رابطه^{۱۶} نام گرفت، توسط فلیچر، سیمپسون و توماس (۲۰۰۰) تدوین شده است. این پرسشنامه کوتاه و معتبر شامل ۱۸ سؤال در ابعاد رضایت، تعهد، صمیمیت، اعتماد، شور و هیجان جنسی و عشق است. سؤالات ۱، ۲، ۳ به بعد رضایت، سؤالات ۴، ۵، ۶ به بعد تعهد،

-
- 1 - Self - Awareness Emotion
 - 2 - Assertiveness
 - 3 - Self - Regard
 - 4 - Self - Actualization
 - 5 - Independence
 - 6 - Interpersonal Relationships
 - 7 - Social Responsibility
 - 8 - Empathy
 - 9 - Reality testing
 - 10 - Problem Solving
 - 11 - Flexibility
 - 12 - Stress - tolerance
 - 13 - Impulse - control
 - 14 - Happiness
 - 15 - Optimism
 - 16 - Perceive Relationship Quality components

سؤالات ۷، ۸، ۹ به بعد صمیمیت، سؤالات ۱۰، ۱۱، ۱۲ به بعد اعتماد، سؤالات ۱۳، ۱۴، ۱۵ به بعد شور و هیجان جنسی و سؤالات ۱۶، ۱۷، ۱۸ به بعد عشق مربوط است. تلاش سازندگان بر این بوده است که سؤالات ابعاد با یکدیگر همپوشی نداشته باشد. برای هر بعد سه سؤال مطرح شده است که آزمودنی پاسخ خود را در مقیاس لیکرت ۷ درجه‌ای از اصلا = ۱ تا کاملا = ۷ مشخص می‌کند. حداقل نمره ۱۸ و حداکثر ۱۲۶ است که از جمع نمره‌ها حاصل می‌شود. نمره‌های کمتر نشان‌دهنده کیفیت کمتر و نمره‌های بیشتر نشان‌دهنده کیفیت بهتر رابطه زناشویی در ابعاد مختلف است. این مورد درباره هر یک از ابعاد ششگانه رابطه زناشویی نیز صادق است. ضریب آلفای کرونباخ توسط فلیچر و همکاران (۲۰۰۰) مطلوب گزارش شده است. پایایی این پرسشنامه از طریق همسانی درونی، توسط نیلفروشان (۱۳۹۰) ۰/۸۶ و از طریق بازآزمایی ۰/۸۴ گزارش شده و مورد تأیید قرار گرفته است. در پژوهش در گاهی و همکاران (۱۳۹۴) نیز پایایی مقیاس به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ گزارش شد.

یافته‌ها

همان‌گونه که اشاره شد، پژوهش به دنبال پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی زوجین بر اساس ابعاد هوش هیجانی بود؛ بدین منظور ابتدا بررسی پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی مردان بر اساس ابعاد هوش هیجانی آنها مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام به منظور بررسی پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی مردان بر اساس ابعاد هوش هیجانی آنها

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	R	R ²	F	معناداری	Beta	t	معناداری
شادمانی (م)	کیفیت روابط	۰/۳۷	۰/۱۳	۱۳/۸۳	۰/۰۰	۰/۳۷	۳/۷۲	۰/۰۰
خودآگاهی هیجانی (م)	زناشویی مردان	۰/۴۱	۰/۱۷	۹/۱۳	۰/۰۰	۰/۲۱	۱/۹۹	۰/۰۵

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که در مرحله اول، شادمانی و در مرحله دوم، خودآگاهی هیجانی، وارد معادله رگرسیون، و دیگر ابعاد هوش هیجانی مردان از معادله حذف شده است. ضریب رگرسیون در مورد هر دو متغیر معنادار است که نشان می‌دهد شادمانی مردان در مرحله اول به‌طور

معناداری کیفیت روابط زناشویی آنها را پیش‌بینی می‌کند و اضافه شدن مؤلفه خودآگاهی هیجانی به معادله، قدرت پیش‌بینی را به‌طور معناداری افزایش می‌دهد. نتایج پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی زنان براساس ابعاد هوش هیجانی آنها در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: نتایج تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام برای بررسی پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی زنان بر اساس ابعاد هوش هیجانی آنها

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	R	R ²	F	معناداری	Beta	t	معناداری
شادمانی (ز)	کیفیت روابط زناشویی زنان	۰/۴۵	۰/۲۰	۲۲/۴۶	۰/۰۰	۰/۴۵	۴/۷۴	۰/۰۰

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که تنها متغیر شادمانی وارد معادله، و دیگر متغیرهای پیش‌بین از معادله حذف شده است. بنابراین می‌توان گفت از میان تمامی مؤلفه‌های هوش هیجانی زنان، تنها مؤلفه شادمانی می‌تواند به عنوان پیش‌بینی‌کننده معنادار کیفیت روابط زناشویی آنها به‌شمار رود و روابط احتمالی دیگر متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک از این رابطه مستقل نیست. نتایج پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی مردان، براساس ابعاد هوش هیجانی همسرانشان در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام به منظور بررسی پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی مردان بر اساس ابعاد هوش هیجانی همسرانشان

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	R	R ²	F	معناداری	Beta	t	معناداری
خودآگاهی هیجانی (ز)	کیفیت روابط زناشویی مردان	۰/۳۳	۰/۱۱	۱۱/۰۴	۰/۰۰	۰/۳۳	۳/۳۲	۰/۰۰

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که تنها مؤلفه خودآگاهی هیجانی زنان، وارد معادله، و دیگر متغیرهای پیش‌بین از معادله حذف شده است. بنابراین می‌توان گفت از میان تمامی مؤلفه‌های هوش هیجانی زنان، تنها مؤلفه خودآگاهی هیجانی آنان می‌تواند به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده معنادار کیفیت روابط زناشویی همسرانشان به‌شمار رود و روابط دیگر متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک از

این رابطه مستقل نیست.

نتایج پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی زنان بر اساس ابعاد هوش هیجانی همسرانشان در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام برای بررسی پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی زنان بر اساس ابعاد هوش هیجانی همسرانشان

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	R	R ²	F	معناداری	Beta	t	معناداری
شادمانی (م)	کیفیت روابط زناشویی زنان	۰/۳۵	۰/۱۲	۱۲/۴۱	۰/۰۰	۰/۳۵	۳/۵۲	۰/۰۰

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که تنها مؤلفه شادمانی مردان، وارد معادله، و دیگر متغیرهای پیش‌بین از معادله حذف شده است. بنابراین می‌توان گفت از میان تمامی مؤلفه‌های هوش هیجانی مردان، تنها مؤلفه شادمانی آنان می‌تواند به عنوان پیش‌بینی‌کننده معنادار کیفیت روابط زناشویی همسرانشان محسوب شود و روابط دیگر متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک از این رابطه مستقل نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی نقش ابعاد هوش هیجانی در پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی در زنان و مردان متأهل و همسرانشان انجام شد که در بهار سال ۱۳۹۵ به فرهنگسرای خانواده شهر اصفهان مراجعه کرده بودند. در ارتباط با سؤال اول پژوهش، که آیا بین کیفیت روابط زناشویی مردان و ابعاد هوش هیجانی آنها رابطه وجود دارد، یافته‌ها نشان داد که مؤلفه‌های خودآگاهی هیجانی و شادمانی از متغیر هوش هیجانی در مردان می‌تواند کیفیت روابط زناشویی را بین آنها پیش‌بینی کند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان این‌گونه اظهار کرد که این افراد به دلیل خودآگاهی هیجانی، نسبت به عواطف و هیجانات خودآگاهی دارند و می‌توانند در موقعیت‌های مختلف، این هیجانات را مدیریت کنند. بنابراین در برخورد با وضعیت تنش‌زا موفقتر هستند؛ به‌طور مؤثر چالش‌های هیجانی را مدیریت، و در نتیجه رضایت زناشویی بهتری را تجربه می‌کنند (جلیل و موزام^۱، ۲۰۱۳)؛ از سوی دیگر بهتر می‌توانند عواطف و احساسات همسر خود را درک کنند که

این مسئله به نوبه خود باعث سازگاری زناشویی و شادی در زندگی می‌شود (پاندی و اناند^۱، ۲۰۱۰). از سوی دیگر در زندگی زناشویی، یک فرد با سطح بالایی از هوش هیجانی بهتر می‌تواند چالشهای عاطفی ذاتی در روابط عاشقانه (فیتنس^۲، ۲۰۰۱) و اختلافات زندگی زناشویی را حل و فصل کند (مانجولا، راگا رام و پرامودردی^۳، ۲۰۱۶). منظور از شادی از بعد هوش هیجانی، احساس رضایت از زندگی، احساس رضایت از خود و دیگران در سرتاسر زندگی و ابراز احساسات مثبت است (آقاپور، ۱۳۸۸)؛ بنابراین، این شادی به افزایش هیجانات مثبت در زوجین کمک می‌کند و باعث می‌شود که مشکلات را به‌عنوان پدیده‌ای مثبت ارزیابی کنند؛ در این صورت با ارتباط متقابل مناسب، که در هیجانات مثبت ریشه دارد، مشکلات را حل می‌کنند و به رضایت در زندگی می‌رسند (امیری مجد و زری مقدم، ۱۳۸۹) که جملگی این مسائل می‌تواند در افزایش کیفیت زناشویی تأثیرگذار باشد.

در ارتباط با سؤال دوم پژوهش، که آیا بین کیفیت روابط زناشویی زنان و ابعاد هوش هیجانی آنها رابطه وجود دارد، یافته‌ها نشان داد که مؤلفه‌های شادمانی در زنان می‌تواند کیفیت روابط زناشویی را بین آنها پیش‌بینی کند. این یافته با نتایج پژوهش امیری مجد و زری مقدم (۱۳۸۹) همسو است. آنها بر این باورند که بین شادکامی و رضایت زناشویی بین زنان رابطه وجود دارد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان این‌گونه اظهار کرد که به دلیل شادمانی، خلق افراد افزایش می‌یابد و دیدگاه‌های آنها در مورد جنبه‌های مختلف زندگی، مثبت‌تر می‌شود. در خلق خوب، رفتارهای مثبت و منطقی بیشتر نمود پیدا می‌کند و واکنشهای مثبت دیگران را به همراه دارد؛ هیجانات مثبت بین زوجین بیشتر می‌شود و در نتیجه کیفیت روابط زناشویی بهتری را تجربه می‌کنند (امیری مجد و زری مقدم، ۱۳۸۹).

در ارتباط با سؤال سوم پژوهش، که آیا بین کیفیت روابط زناشویی مردان و ابعاد هوش هیجانی همسرانشان رابطه وجود دارد، یافته‌ها نشان داد که خودآگاهی هیجانی زنان می‌تواند کیفیت روابط زناشویی مردان را پیش‌بینی کند. بر این اساس می‌توان این‌گونه بیان کرد که توانایی شخص در شناخت عواطف و احساسات خود و کاربرد منطقی و بجا در موقعیت‌های مختلف زندگی می‌تواند به مدیریت چالشهای بالقوه در زندگی کمک کند. از طرفی زنان با خودآگاهی

1 - Pandey & Anand

2 - Fitness

3 - Manjula, Raghu Ram & Pramod Reddy

هیجانی زیاد، هیجانات خود را بخوبی درک می‌کنند که این مسئله به نوبه خود از طریق جلوگیری از تشدید هیجانات منفی و زیانبار مانند خشم و عصبانیت، که سبب آسیب به روابط زناشویی می‌شود بر کیفیت روابط زناشویی همسرانشان تأثیر می‌گذارد (جعفرزیدی و گلزاری، ۱۳۸۴). به نظر می‌رسد این افراد به دلیل خودآگاهی هیجانی در همدلی، خودبازبینی و خودکنترلی در موقعیت‌های بین فردی و بویژه در زندگی زناشویی بهتر عمل کنند؛ یاری و مشارکت بیشتری را با همسرانشان داشته باشند و روابط نزدیکتر و محبت آمیزتری را از خود نشان دهند و در نتیجه کیفیت روابط زناشویی بهتری را در زندگی زناشویی خود تجربه کنند (سیاروچی و همکاران، ۱۳۸۳: ۱۲۱؛ به نقل از دوکانه‌ای فرد، عباسی، سلطان تبار، صدیقی و نوروزی، ۱۳۹۴).

در ارتباط با سؤال چهارم پژوهش، که آیا بین کیفیت روابط زناشویی زنان و ابعاد هوش هیجانی همسرانشان رابطه وجود دارد، یافته‌ها نشان داد که شادمانی مردان می‌تواند کیفیت روابط زناشویی زنان را پیش‌بینی کند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان این‌گونه اظهار کرد که شادمانی، پیش‌بینی‌کننده خوبی برای کیفیت رابطه زناشویی است. به دلیل شادی، افراد صمیمی‌تر، خوش‌خلق‌تر، اجتماعی و نسبت به دیگران حساسند؛ بنابراین به احتمال بیشتری برای همسران خود جذاب هستند و به دلیل این شادی و خوش‌بینی رابطه‌های شادی را به وجود می‌آورند (جعفرزیدی و گلزاری، ۱۳۸۴)؛ به عبارت دیگر به دلیل شادی می‌توانند روابط نزدیکتر و دوست‌داشتنی‌تر و به‌طور کلی رضایت از ازدواج بیشتری با همسر خود را تجربه کنند (شات و مالوف^۱، ۲۰۱۱؛ به نقل از نجفی زاده و میرزاجان تبریزی، ۲۰۱۴) که این مسئله به نوبه خود باعث سازگاری زناشویی و شادی در زندگی می‌شود (پاندی و اناند، ۲۰۱۰). جملگی این موارد می‌تواند به شادمانی و احساس خوشبختی منجر شود که نتیجه آن احساس رضایت از رابطه در همسر است.

به‌طور کلی هوش هیجانی، اساس عملکرد فردی و ارتباطی رضایتبخش است. افراد با هوش هیجانی زیاد نسبت به افرادی که هوش هیجانی کمتری دارند، پاسخهای سازگارانه‌تری را نسبت به وقایع ناگوار و منفی زندگی از خود نشان می‌دهند و بیشتر می‌توانند با این وضعیت خود را مطابقت دهند؛ بهتر می‌توانند با حوادث و مشکلات بالقوه زندگی به‌طور مستقیم روبه‌رو شوند و به‌گونه‌ای مؤثر به کنترل عواطف و هیجانات پردازند (طاهری، حسنی و رضایی جمالویی، ۱۳۹۴). تحقیقات گویای این است که هوش هیجانی با تقویت سلامت روانی، توان همدلی با دیگران، سازش

اجتماعی، بهزیستی هیجانی و رضایت از زندگی، مشکلات بین شخصی را کاهش می‌دهد و زمینه بهبود روابط اجتماعی را فراهم می‌سازد. هوش هیجانی هم‌چنین از راه ویژگی‌های ادراک هیجانی، آسان‌سازی هیجانی، شناخت هیجانی، مدیریت هیجانها و با سازوکارهای پیش‌بینی، افزایش توان کنترل و تقویت راهبردهای رویارویی کارآمد به فرد کمک می‌کند تا کیفیت روابط اجتماعی را بهتر سازد (بشارت، ۲۰۰۵ به نقل از نجارپور استادی و تقی زاده، ۱۳۹۱). با توجه به یافته‌های این پژوهش در زمینه نقش هوش هیجانی در پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی و این مسئله، که هوش هیجانی قابل آموزش و یادگیری است و می‌تواند عملکرد کلی را بهبود بخشد (داهل، ۲۰۱۳) با برنامه‌های خاص و بویژه کارگاه‌های آموزشی می‌توان به افزایش آن در افراد با دوره‌های سنی مختلف و در دوره‌های متفاوت زندگی و بویژه زوجین کمک کرد.

اغلب پژوهشها با محدودیت تعمیم نتایج به جامعه مورد نظر و بویژه جوامع دیگر روبه‌رو است که این پژوهش نیز از این قاعده مستثنی نیست؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که تعمیم نتایج این پژوهش با در نظر گرفتن همه جوانب صورت گیرد. این پژوهش از نوع مقطعی بود که داده‌ها در مقطع زمانی خاصی به دست آمد بر این اساس استفاده از مطالعات طولی امکان بررسی سیر و روند تأثیر هوش هیجانی بر کیفیت رابطه زناشویی در طول زمان را فراهم می‌کند. از سویی دیگر عوامل تنش‌زای خانواده تأثیرات متفاوتی بر کیفیت رابطه زناشویی دارد و به همین دلیل به منظور کنترل اثر این‌گونه عوامل، جامعه این پژوهش شامل زوجهایی بود که در حالت عادی بودند.

در پژوهشهای آینده می‌توان رابطه هوش هیجانی با کیفیت رابطه زناشویی را در زوجین عادی و زوجین در شرف طلاق بررسی و نتایج را با یکدیگر مقایسه کرد. در این پژوهش از ابزار خودسنجی برای سنجش ابعاد هوش هیجانی و کیفیت رابطه زناشویی استفاده شد. علاوه بر آن استفاده از مصاحبه و گزارشهای همسر برای سنجش این متغیرها می‌تواند به ارزیابی دقیقتر کمک کند. به لحاظ کاربردی با توجه به تأثیرات هوش هیجانی و ابعاد آن در پیش‌بینی کیفیت رابطه زناشویی در زوجین می‌توان از نتایج این پژوهش در حیطه مشاوره پیش از ازدواج، مشاوره خانواده و کارگاه‌های آموزشی استفاده کرد؛ لذا به متخصصان حوزه روانشناسی و خانواده پیشنهاد می‌شود که با فراهم آوردن زمینه و برنامه‌هایی در جهت آموزش هوش هیجانی به افراد جامعه اقدامات لازم را انجام دهند.

منابع

- افخمی عقدا، محمد؛ عابدینی، مریم؛ ثروت، فرخ لقا؛ فیروزی اردکان، علی؛ نیکوکاران، جلال (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین هوش هیجانی با رضایت زناشویی در متأهلین شهر یزد. **طلوع بهداشت**. شماره ۴: ۵۷ تا ۶۵.
- امیری مجد، مجتبی؛ زری مقدم، فاطمه (۱۳۸۹). رابطه شادکامی و رضایت زناشویی در بین زنان شاغل فرهنگی و خانه‌دار شهر اراک. **فصلنامه علوم رفتاری**. شماره ۲: ۹ تا ۲۱.
- آذرینک، مینا؛ آقایی، اصغر (۱۳۹۴). **پیش‌بینی کیفیت روابط زناشویی براساس مؤلفه‌های هوش هیجانی (خوش‌بینی/ تنظیم هیجان، ارزیابی از هیجانات، مهارت‌های اجتماعی و کاربرد هیجانات) در زوجین شهر اصفهان**. دومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی. دانشگاه تربیت مدرس.
- آقامحمدحسینی، پروین؛ مختاری، محمدرضا؛ صیادی، احمدرضا؛ ناظر، محمد؛ نیرومند، علی (۱۳۹۱). ارتباط بین مؤلفه‌های هوش هیجانی و رضایتمندی زناشویی در اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در سال ۱۳۹۰. **سلامت جامعه**. شماره ۳ و ۴: ۴۶ تا ۵۷.
- آقاپور، مهدی (۱۳۸۸). بررسی مقایسه ای هوش هیجانی دانشجویان دختر و ورزشکار و غیر ورزشکار دانشگاه آزاد اسلامی تبریز. **زن و مطالعات خانواده**. شماره ۳: ۲۵ تا ۴۲.
- بخشایش، علیرضا (۱۳۹۳). **پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس هوش هیجانی و هوش معنوی زوجین. زن و جامعه**. شماره ۲: ۶۹ تا ۸۴.
- تیرگری، عبدالحکیم؛ اصغرزاد، علی‌اصغر؛ بیان‌زاده، سیداکبر؛ عابدین، علیرضا (۱۳۸۵). مقایسه سطوح هوش هیجانی و رضایتمندی زناشویی و رابطه ساختاری آنها در زوجین سازگار و ناسازگار شهرستان ساری. **مجله دانشگاه علوم پزشکی دانشگاه مازندران**. شماره ۵۵: ۷۸ تا ۸۶.
- جعفریزدی، حمیده؛ گلزاری، محمود (۱۳۸۴). هوش هیجانی و سازگاری زناشویی در زنان متأهل شاغل آموزش و پرورش. **خانواده پژوهی**. شماره ۴: ۳۸۰ تا ۹۲.
- حسینی، جعفر؛ اندرخو، هاجر؛ تعدادی، یاسر (۱۳۸۷). رابطه هوش هیجانی و مشکلات بین فردی. **پژوهش در سلامت روانشناختی**. شماره ۴: ۱۱ تا ۲۳.
- درگاهی، شهریار؛ محسن‌زاده، فرشاد؛ زهراکار، کیانوش (۱۳۹۴). تأثیر آموزش مهارت مثبت اندیشی بر بهزیستی روانشناختی و کیفیت رابطه زناشویی ادراک شده زنان نابارور. **پژوهش نامه روانشناسی مثبت**. شماره ۳: ۴۵ تا ۵۸.
- دلاور، علی (۱۳۸۸). **روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی**. تهران: نشر ویرایش.
- دوکانه‌ای فرد، فریده؛ عباسی، سمیه؛ سلطان‌تبار، محدثه؛ صدیقی، فائزه؛ نوروزی، اعظم (۱۳۹۴). بررسی رابطه هوش هیجانی با رضایت زناشویی در میان دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب.
- فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی**. شماره ۱۴: ۷۴ تا ۸۸.

زنگنه مطلق، فیروزه؛ بنی جمالی، شکوه السادات؛ احدی، حسن؛ حاتمی، حمیدرضا (۱۳۹۶). اثربخشی زوج درمانی مبتنی بر پذیرش و تعهد و هیجان محور بر بهبود سازگاری و تعهد زناشویی زوجین. **فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده**. شماره ۳۸: ۴۹ تا ۷۰.

سموعی، راحله؛ و همکاران (۱۳۸۲). **آزمون هوش هیجانی باران**. تهران: انتشارات روان سینا.
طاهری، مهدی؛ حسنی، جعفر؛ رضایی جمالویی، حسن (۱۳۹۴). پیش‌بینی ابعاد سلامت بر مبنای سبکهای دل بستگی و مؤلفه‌های هوش هیجانی. **فصلنامه مراقبت های بالینی**. شماره ۴: ۱۲ تا ۲۱.
نادی، محمدعلی؛ سجادیان، ایلناز (۱۳۹۰). تحلیل روابط بین معنای معنوی با بهزیستی معنوی، شادی ذهنی، رضایت از زندگی، شکوفایی روانشناختی امید به آینده و هدفمندی در زندگی دانشجویان. **طلوع بهداشت**. شماره ۳ و ۴: ۵۴ تا ۶۸.

نجارپوراستادی، سعید؛ تقی‌زاده، هوشنگ (۱۳۹۱). رابطه بین هوش هیجانی با بالندگی سازمانی در بین کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی. **رهیافتی نو در مدیریت آموزشی**. شماره ۳: ۱۲۱ تا ۱۳۶.
نیلفروشان، پریسا (۱۳۹۰). مدل معادله ساختاری کیفیت رابطه زناشویی بر اساس ویژگیهای روان شناختی زوجین. پایان نامه دکترا. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه اصفهان.
نیلفروشان، پریسا؛ احمدی، سیداحمد؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ عابدی، محمدرضا؛ قاسمی، وحید (۱۳۹۳). تأثیر همزمان عامل عمومی شخصیت و ابعاد دل بستگی بر کیفیت رابطه زناشویی. **فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده**. شماره ۳: ۴۷۳ تا ۵۰۶.

یوسفی، ناصر؛ بشلیده، کیومرث؛ عیسی‌نژاد، امید؛ اعتمادی، عدرا؛ شیربیگی، ناصر (۱۳۸۹). رابطه سبکهای عشق‌ورزی و کیفیت زناشویی در میان افراد متأهل. **دو فصلنامه مشاوره کاربردی**. شماره ۱: ۱۹ تا ۳۴.

- Aliakbar-Dehkordi. M. (2010). Relationship between women sexual function and marital adjustment. **Journal Bbehav Sci** . 4(3), 199-206.
- Allendorf, K. (2012). **Determinants of Marital Quality in an Arranged Marriage Society**. Population Studies Center Research Report. University of Illinois at Urbana Champaign. 1-24.
- Bar-On, R. (1997). **Bar-on Emotional Quotient Inventory**. Toronto: Multi Health System Inc.
- Bar-on, R. (2001). Emotional and social intelligence in sight the emotional quotient inventory. In Bar-on, R. Parker, D.A. **The handbook of Emotion**, 363-387.
- Beauvais AM, Brady N, O'Keefe ER, Griffin MT. (2011). Emotional intelligence and nursing performance among nursing students. **Nurse Education Today**, 31(4), 396-401.
- Benson G, Ploeg J, Brown B. A. (2010). cross-sectional study of Emotional intelligence in baccalaureate nursing students. **Nurse Education Today**, 30(1), 49-53.
- Besharat, M. A. (2005). Investigating the effects of emotional intelligence on the quality of social relations. **Psychological studies**, 1 (2-3) pp. 25-38. [Persian]
- Bouchard, G, Lussier, Y., & Sabourin, S. (1999). Personality and marital adjustment: Utility of the Five-Factor Model of personality. **Journal of Marriage and Family**. 61, 3, 651-660
- Bradbury, T. N., Fincham, D. F., & Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. **Journal of Marriage and the Family**, 62 (4), 964-980.

- Bricker, D (2005). **The link between marital satisfaction and emotional intelligence. Dissertation submitted in fulfillment with the requirements for the degree of Magister Artium** (psych) in the faculty of humanities at the University of Johannesburg.
- Ciarrochi, J.V., Chan, A.Y., & Caputi, P.A. (2004). A critical evaluation of the emotional intelligence construct. **Personality and Individual Differences**, 28(3), 539-561.
- Custer, L. (2009). **Marital Satisfaction and Quality**. In: Encyclopedia of Human Relationships. snoi acilEuP EGAS. <http://www.sage-dereference.Com>
- Dahi, M. L. (2013). **Emotional intelligence and attachment style among substance – dependent clients**. A Capstone Project submitted in partial fulfillment of the requirements for the Master of Science Degree in Counselor Education at Winona State University.
- Emami Gharahhajlou , Javaneh, Mirzaian., Bahram & Hassanzadeh, Ramezan.(2015). The Relationship between Components of Emotional Intelligence and Marital Satisfaction among English Teachers. **Journal of Political & Social Sciences**. 2 (2), 27-30.
- Fitness, J. (2001). **Emotional intelligence and intimate relationships, marital happiness and stability**. in, J. Ciarrochi, J. Forgas, J. Mayer (Eds.) Emotional Intelligence in Everyday Life, A Scientific Inquiry. Psychology Press, New York, 98° 112.
- Fletcher, G. J., Simpson, J. A., & Thomas, G. (2000). The measurement of perceived relationship quality components: a confirmatory factor analytic approach. **Personality and Social Psychology Bulletin**. 26, 340-354.
- Hamarta, E., Deniz, M. E., Saltali, N. (2009). Attachment Styles as a Predictor of Emotional Intelligence. **Educational Sciences: Theory & Practice**, 9(1), 213-229.
- Hoshyar, Parvaneh., Nazary, Ali Mohammad., Zaharakar, Kianoosh., Poormalek, Mohammad-Mehdi. (2015). Comparison of Marital Quality of Life among Housewives and Employed Women of Tehran City. **International Journal of Psychology and Behavioral Research**. 4(1), 53-57 .
- Jalil T, Muazzam A. (2013). Emotional intelligence as a predictor of marital adjustment to infertility. **International Journal of Research Studies in Psychology**, 2(3). 45-58 .
- Johnson, D. R., & Booth, A. (1998). Marital quality: A product of the dyadic environment or individual factors? **Social Forces**, 76, 3, 883-904.
- Kamel Abbasi, Amir Reza., Tabatabaei, Seyed Mahmoud., Aghamohammadiyan Sharbat, Hamidreza & Karshki, Hossein. (2016). Relationship of Attachment Styles and Emotional Intelligence With Marital Satisfaction. **Psychiatry Behav Sci**, 10(3), 1-7.
- Lavalekar, A., Kulkarni, P., & Jagtap, P. (2010). Emotional Intelligence and Marital Satisfaction. **Journal of Psychology**, 5(2), 158- 194 .
- Lawrence, E. Barry, R. A., Langer, A., & Brock, R. L. (2009). Marital Satisfaction, Assessment Of. In: **Encyclopedia of Human Relationship**. SAGE publications. <http://www.sage-reference.Com>
- Manjula, M. Raghu Ram, M. Pramod Reddy .(2016). EMOTIONAL INTELLIGENCE AS A PREDICTOR OF MARITAL SATISFACTION. **Journal of Science**. 6 (6), 307-311.
- Martins, A., Ramalho, N., & Marin, E. (2010). A comprehensive meta-analysis of the relationship between emotional intelligence and health. **Personality and Individual Differences**, 49, 554-564
- Mayer, J. D. & Salovey, P. (1990). Emotional Intelligence .**Imagination, Cognition, and Personality**, 9,185-211.
- Mohammadimehr, Z., & Baghmalek, A. K. (2017). The relationship between emotional intelligence, attachment styles and optimism with Maritals satisfaction. **Interdisciplinary Journal of Education**. 1(2), 50- 58.
- Najafi Zadeh , A. & Mirzajan Tabrizi, A. (2014). Study of Predicting Marriage Satisfaction based on Emotional Intelligence, Spiritual Intelligence and Self-Efficiency. **Asian Journal of Medical and Pharmaceutical Researches**. 4(4), 160-166.

- Pandey, R & Anand, T. (2010). Emotional Intelligence and its Relationship with Marital Adjustment and Health of Spouse. **Indian Journal of Social Science Researches**. 7(2), 38-46.
- Por J, Barriball L, Fitzpatrick J, Roberts J. Emotional intelligence: its relationship to stress, coping, well-being and professional performance in nursing students. **Journal of Nurse Education Today**. 2011(80):855-860.
- Salovey, P., & Sluyter, D. J. (1997). **Emotional development and emotional intelligence: Educational implications: Basic Books**.
- Sanford, K. (2006). Communication during marital conflict: When couples alter their appraisal, they change their behavior. **Journal of Family Psychology**, 20(2), 256-265.
- Schutte, N. S., Malouff, T. M, Bobik, C., Coston, T. D., Greeson, C., Jedlicka, C., Jedlicka, C., Rhodes, E., Wendorf, G (2001). Emotional intelligence and interpersonal relation. **The Journal of Social Psychology**, 141(4), 523-536.
- Shahid, H., & Kazemi, S. F. (2016). Role of Emotional Regulation in Marital Satisfaction. **International Journal for Social Studies**. 4(2), 47-60.
- Shatte N & Mallof (2011). Emotional intelligence and interpersonal relation. **Jornal of social psychology**, 141(4): 523-534.
- Syeda Shahida, B., Ruhi, Kh. (2009). Role of Emotional Intelligence in Marital Relationship . **Pakistan Journal of Psychological Research**. 24(1, 2), 43-62.
- Syeda Shahida, B., Ruhi, Kh. (2012). Emotional Intelligence: A Predictor of Marital Quality in Pakistani Couples. **Pakistan Journal of Psychological Research**, 27(1), 65-88.
- Tabrizi, M. (2006). Descriptive glossary of family and family therapy, Tehran: Foruzan Press.
- Tavakol, Z., Nikbakht Nasrabadi, A., Behboodi Moghadam, Z., Salehiniya, H., Rezaei, E. (2016). A Review of the Factors Associated with Marital Satisfaction. **Galen Medical Journal**. 6(3), 167-207.
- Ukomatimi Otuedon, M. (2016). Emotions, personality, emotional intelligence and leadership in the workplace: the prevailing attitude. **International Journal of Economics, Commerce and Management**, 1(3), 350- 368 .
- Xu, X., Zeng, X., Zheng, L., & Flatt, C. (2010). How does wives unemployment affect marriage in reforming urban China, **Journal of Comparative Family Studies**, 41(5), 717-734.
- Zeidner, M., Kloda, I., Matthews, G. (2013). Does dyadic coping mediate the relationship between emotional intelligence (EI) and marital quality?. **Journal of Family Psychology**, 27(5), 795-805.